

УДК 353.176.15

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ФОРМ АГРАРНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

О.І. Дребот

*доктор економічних наук, професор
член-кореспондент НААН*

*Інститут агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України
(Україна, м. Київ; e-mail: drebot_oksana@ukr.net)*

М.Я. Височанська

кандидат економічних наук

*Інститут агроекології і природокористування
Національної академії аграрних наук України
(Україна, м. Київ; e-mail: mariya_vysochanska@ukr.net)*

Л.І. Сахарнацька

кандидат економічних наук

*Закарпатський регіональний Центр соціально-економічних
і гуманітарних досліджень НАН України
(Україна, м. Ужгород; e-mail: ostapchik81@ukr.net)*

У статті проаналізовано основні показники трансформації форм аграрного господарювання в Україні за період 2009–2017 рр., зокрема структури продукції сільського господарства за основними групами товаровиробників, які відображають багатокладність аграрного виробництва, валової продукції сільського господарства за основними групами товаровиробників, рівня рентабельності сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах та динаміки зовнішньої торгівлі України аграрною продукцією.

Підтримання такої тенденції на сьогодні є важливим аспектом для гарантування продовольчої безпеки країни та конкурентних умов функціонування в майбутньому. Визначено, що інституціональною траєкторією розвитку можуть слугувати об'єднання сільськогосподарських виробників, де посилюється тенденція до інституційної інтеграції в аграрному секторі, і на яких наразі сформувалось близько сотні на різних рівнях. Певна кількість об'єднань і невідкоригована співпраця між ними спричиняють нецілеспрямований вплив дій на аграрну політику. Обґрунтовано створення інституцій трансформаційних форм аграрного господарювання сьогодення. Доведено, що розвиток інституціонального забезпечення підприємств аграрного сектора має здійснюватися комплексно за напрямками.

Ключові слова: *інституціональне забезпечення, аграрний сектор, конкурентоспроможність, валова продукція, рівень рентабельності, сільськогосподарські підприємства, аграрна політика.*

Постановка проблеми. В умовах переходу сільського господарства до збалансованого розвитку актуальності набуває питання щодо вибору раціональної та економічно вигідної форми господарювання України, яка зможе забезпечити збалансоване поєднання еколого-економічних складових. Розвиток сільського господарства потребує від усіх існуючих інститутів сприяти ефективному господарюванню. Увагу слід зосередити на дослідженні інституціонального забезпечення — внутрішньому змісті та зовнішніх формах його прояву щодо аграрного господарювання в Україні.

Ефективне функціонування аграрного ринку та, загалом, аграрної сфери економі-

ки визначаються ступенем розвиненості його інститутів. Інституціональні перетворення розглядаються сучасною інституціонально-економічною наукою як найважливіша умова ефективності ринкового реформування економіки. Інституціональні зміни спрямовано на створення нових або оновлення наявних інститутів, які формують певні «правила гри». На основі цих правил і механізмів складаються взаємини між людьми в економічній, суспільній, політичній та інших сферах [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості соціально-економічних відносин у аграрній сфері в аспекті інституціональної теорії доволі глибоко розкрили у своїх дослі-

дження низка зарубіжних учених, зокрема У. Коестер, Л. Сленген, І. Буробкін, С. Головін, В. Кундіус, В. Милосердов, І. Палаткін, Є. Серова та ін. Інституціональні зміни в аграрному секторі вітчизняної економіки висвітлено в наукових працях В. Андрійчука, П. Гайдуцького, Ю. Лопатинського, О. Мороз, П. Саблука, В. Юрчишина та багатьох інших науковців. Підвищення ефективності аграрного сектора, зокрема ролі та місця держави у цьому процесі, із залучення інститутів та інституцій на сьогодні залишаються не повною мірою реалізованими. Це і обумовлює необхідність подальших досліджень інституціонального забезпечення трансформаційних форм аграрного господарювання в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Окреслено значний обсяг теоретичних і методологічних досліджень. Низка питань щодо реформи в аграрному секторі часто були незавершеними, недосконалими. В цьому контексті і формування аграрного ринку здійснювалось на етапі прийняття часто суперечливих законодавчих актів, які деякою мірою мали суто декларативний характер. І досі залишається актуальним питання зміни функціонуючих інститутів, які є одними із важливих в країнах з перехідною економікою.

Метою роботи є дослідження наукових підходів до трансформаційних форм аграрного господарювання в Україні із застосування інституціонального механізму.

Матеріали та методи. Дослідження проводили шляхом використання діалектичного методу пізнання дії економічних законів і системного підходу до вивчення економічних явищ, монографічного, економіко-статистичних методів, статистичного спостереження, методу системного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор є основним чинником національної економіки, що охоплює різні сфери економічної діяльності. Інституціональні зміни в аграрному секторі економіки України наразі виступають важливим елементом збалансованого розвитку держави. За останні декілька років аграрний сектор певною мірою демонструє позитивну динаміку та збільшує обсяги виробництва сільськогосподарської продукції.

На сьогодні розвиток аграрних інститутів в Україні значною мірою залежить від минулого, а модель управління базуються на інституціональній історичній спадщині. З огляду на високу консервативність і прихильність сільського населення до традицій, аграрна економіка є найбільш закритою для швидких позитивних інституціональних трансформацій, а логіка попередніх відносин та соціальних інститутів

і досі істотно визначає пореформений розвиток і функціонування господарських одиниць [1, с. 19]. Певним негативним чинником неформального інституційного середовища на селі, що сформувався ще за часів командно-адміністративної системи або неринкової економіки, є байдуже ставлення до землі, низька мотивація і відповідальність за результати праці тощо. На сучасних умовах господарювання позначилися нові соціальні відносини, що сформувалися під впливом кардинальних змін в інститутах власності, організаційно-правових формах і макроекономічному середовищі.

Вплив ментальної складової на інституціональні зміни в агропродовольчій сфері має розглядатися через призму їх сприйняття українськими селянами. Проведені дослідження свідчать про неоднозначне ставлення сільських трудівників до інституціональних перетворень в аграрному виробництві [2, с. 14]. Своєю чергою це демонструє існування браку духовного капіталу в українському суспільстві, що потребує створення відповідних умов для формування та відновлення з боку економічної складової.

У теорії інституціоналізму Ю.М. Лопатинський [3, с. 38] виокремлює види інститутів: формальні (інститут власності; інститут державного управління та законодавчого регулювання; інституції аграрного підприємництва та аграрного ринку) та неформальні (селянські традиції, звичаї). Важливого значення для становлення і подальшого інституційного розвитку сільського підприємництва в Україні набувають економічні інститути, тобто державні органи, вповноважені регулювати економічні процеси та економічні системи [4, с. 45].

Подальша трансформаційна форма має передбачати механізми подолання властивої йому соціально-економічної стратегії у напрямі формування нового типу економічного мислення та відповідного йому продуктивного соціального характеру на основі формування відповідної економічної ідеології [1, с. 12–14]. У цьому контексті актуальним є завдання розробки та реалізації політики щодо подолання окреслених небажаних ментальних рис шляхом їх тривалого і цілеспрямованого викорінення із соціальної свідомості. Для досягнення вказаної мети необхідно забезпечити формування нової економічної ідеології, яка зможе забезпечити розвиток активного типу селян-підприємців.

Трансформаційні зміни в аграрному секторі економіки сформували дві групи товаровиробників: сільськогосподарські підприємства та господарства населення, які включали особисті селянські господарства (табл. 1).

Основні показники трансформації форм аграрного господарювання в Україні

Форми господарювання	Кількість підприємств	Площа с.-г. угідь, %	Частка с.-г. угідь, %	Середній розмір 1 господарства, га	1990 р.		2017 р.	
					Кількість підприємств	Площа с.-г. угідь, %	Частка с.-г. угідь, %	Середній розмір 1 господарства, га
Усі категорії господарств	–	40,89	100	–	–	36,8	100	–
Сільськогосподарські підприємства, у т.ч.:	8,5	38,22	93,5	3084,5	46,7	20,1	57,2	439,7
радгоспи	2,6	9,46	23,1	3739,6	–	–	–	–
міжгоспи	1,2	0,06	0,1	50,1	–	–	–	–
агрохолдинги	–	–	–	–	0,13	5,8	15,9	50919
Фермерські господарства	–	–	–	–	35,2	5,3	12,9	135,2
Господарства населення	9206	2,67	6,5	0,3	14985,8	16,9	45,1	1,07
Особисті селянські господарства	–	–	–	–	4131,8	6,9	18,4	1,87

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

Загалом, за період 2000–2017 рр. кількість діючих підприємств у сільському господарстві України зменшилася порівняно з 2017 р., зокрема державні підприємства зменшилися на 187 од., у 2017 р.; натомість господарські товариства порівняно з 2000 р збільшилися

на 445 од., у 2017 р. кількість фермерських господарств зменшилася на 4374 од., приватні підприємства — збільшилися на 798 од., виробничі кооперативи збільшилися на 2785 од., що підтверджує їхню перспективність (табл. 2).

Таблиця 2

Діючі підприємства в сільському господарстві України

Категорії підприємств	Рік							2017 р. до 2000 р.
	2000	2010	2013	2014	2015	2016	2017	
<i>Кількість підприємств</i>								
Державні підприємства	385	322	269	228	242	224	198	-187
Господарські товариства	6720	7865	8345	7855	7832	8689	7165	445
Фермерські господарства	39528	42828	35176	34086	33312	34687	35154	4 374
Приватні підприємства	2519	4343	4195	3882	3728	3852	3317	798
Виробничі кооперативи	3236	954	811	687	632	738	451	2 785

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

Показники структури продукції сільсько-го господарства за основними групами товаровиробників відображають багатокладність аграрного виробництва. Підтримання такої тенденції на сьогоднішні є важливим аспектом для гарантування продовольчої безпеки країни та конкурентних умов функціонування в майбутньому.

Інституціональною траєкторією розвитку можуть слугувати об'єднання сільськогосподарських виробників. Нині посилюється тенденція до інституційної інтеграції в аграрному секторі і сформувалося близько сотні об'єднань різних рівнів. Певна кількість об'єднань і невідкоригована співпраця між ними спричиняють опосередкований вплив дій на аграрну політику.

Основна діяльність аграрного сектора в економіці країни підтверджується тим, що в ньому виготовляється в середньому 10% ВВП. Зауважимо, що тенденція до збільшення частки валової продукції країни розпочалася у 2013 р., (табл. 3), коли аграрний сектор виявився чи не єдиним зростаючим в умовах кризи.

Слід відзначити підтримання позитивної тенденції і вигід для української економіки, оскільки дедалі більше вітчизняних і міжнародних науковців та експертів схиляються до думки, що роль аграрного сектора в контексті глобального розвитку буде посилюватися [5, с. 130; 6].

Характерною рисою сучасних економічних умов розвитку аграрного сектора є викривленість реакції аграрних підприємств на ті економічні сигнали, які подає їм ринок. Зокрема, доволі дивним виглядає той факт,

що у 2016 р. рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах досягла середнього рівня (43,5%), а рентабельність рослинництва мала найвищий показник (48,9%) від приватних підприємств, а найнижчий (14,9%) показник рівня рентабельності спостерігався у державних підприємствах. Продукція тваринництва була збитковою у приватних підприємствах — 6,6% (табл. 4).

Відсутність цілісного прозорого ринку аграрної продукції, що призводить до циклічних цінових спалахів і неадекватного розподілу прибутків між аграрними товаровиробниками та торговельними компаніями, з одного боку, впливає на інституцію ціноутворення, з іншого — інституція ціноутворення не сприяє формуванню умов для розширеного відтворення аграрного виробництва. Непрозорі «правила гри» створюють можливість монопольних змов і спекулятивних дій з боку торговельних посередників, наслідком чого є зростання цін на продовольство та «вимивання» доходу в аграрних виробників [7]. Крім того, прогнозується загострення конкуренції на міжнародних ринках сільськогосподарської продукції. В найближчі 5–10 років світовий обсяг виробництва аграрної продукції прогнозовано збільшиться, зокрема експортованої з України, переважно зерна — на 355–365 млн т та олійних культур — на 100–105 млн т [8]. Тому вітчизняним експортерам буде складніше утримувати свої позиції на світових ринках. Якщо у 2009 р. експорт аграрної продукції становив 9,5 млрд доларів США, то у 2012 р. він зріс на 88,42% і становив — 17,9 млрд доларів США, у 2015 р. експорт агро-

Таблиця 3

Валова продукція сільського господарства за основними групами товаровиробників, млн грн, за 2011–2017 рр.

Товаровиробники	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усі категорії господарств	233696	224255	253859	252438	239467	254643	250158
Сільськогосподарські підприємства	123055	114083	137591	140057	132921	146118	141532
<i>у т.ч.:</i>							
Державні с.-г. підприємства	2799	2277	2655	2369	2228	2419	2478
Недержавні с.-г. підприємства	118357	110907	135037	136795	129789	142807	138172
<i>з них</i>							
Фермерські господарства	113645	15112	19593	19287	19898	23112	21945

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

Таблиця 4

Рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах, %

Роки	Господарські товариства	Приватні підприємства	Державні підприємства	Інші підприємства
<i>Рівень рентабельності всієї діяльності</i>				
2000	8,7	15,9	3,1	-13,9
2011	26,9	34,6	2,9	22,0
2015	45,9	50,1	15,9	37,8
2016	35,9	44,6	14,9	42,6
<i>Рівень рентабельності рослинництва</i>				
2000	29,3	36,7	45,9	21,7
2011	30,4	41,6	25,8	17,0
2015	49,9	55,5	22,8	43,9
2016	43,7	48,9	19,7	45,8
<i>Рівень рентабельності тваринництва</i>				
2011	16,5	4,9	-8,9	18,1
2015	26,1	14,4	-13,2	19,4
2016	7,8	6,6	-14,3	36,9

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

продукції дорівнював 14,8 млрд доларів США. Крім того зросло й позитивне сальдо зовнішньої торгівлі (табл. 5).

За даними Державної служби статистики України у 2017 р. обсяг зовнішньоекономічної торгівлі аграрною продукцією склав 22,2 млрд доларів США, що зріс порівняно з попереднім роком на 14%. Крім того, обсяги імпорту збільшилися на 10% (до 4,3 млрд доларів США), експорту — на 15% (до 17,9 млрд доларів США), які перевищили імпорт у 4 рази.

В цьому контексті аграрного розвитку інституціональний механізм підійшов до завершального етапу функціонування — підготовки інституціонального забезпечення до нових трансформаційних форм.

Важливим аспектом під час підготовки та реалізації політики інституціональних змін, визначення їх пріоритетних напрямів є оцінювання конкурентоспроможності аграрних підприємств. Погоджуючись із В. Ільїним [9], вважаємо, що під час проведення аналізу аграрних підприємств варто застосовувати методичний підхід, що ґрунтується на об'єктивності та оптимальності розрахунків за даними їх виробничо-фінансової діяльності. Дослідження передбачає певну етапність: I етап — визначення місткості ринку та особливостей функціонування його учасників; II етап — визначення інтенсивності конкуренції та рівня концентрації на ринку; III етап — порівняння підприємств за різними критеріями конкурен-

Таблиця 5

Динаміка зовнішньої торгівлі України аграрною продукцією у 2009–2017 рр., млрд доларів США

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт	9,5	9,9	12,8	17,9	17,3	17	14,8	15,5	17,9
Імпорт	5	4,1	6,3	7,5	8,6	6,4	3,8	3,9	4,3
Сальдо	4,5	5,8	6,5	10,4	8,7	10,6	11,1	11,6	13,6

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

тоспроможності. Зауважимо, що діагностика аграрних підприємств за етапами передбачає аналіз зовнішнього середовища на макро- і мезорівнях.

Щодо формування системи інституціонального забезпечення, розвиток аграрного сектора передбачає сукупність формальних та неформальних інституцій, які визначають та регулюють його виробничо-економічні, екологічні, нормативно-правові та організаційно-управлінські параметри. Адже саме складові інституціонального забезпечення передбачають системи соціально-економічних, законодавчих або політичних інституцій формального змісту та неформальних інституцій.

Ще одним важливим етапом, що визначає подальші наукові дослідження стосовно інституціонального забезпечення в аграрному секторі економіки, є прийняття Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р., Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 рр., Стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 р.

Концепцією інституціонального забезпечення структурної політики є і регулювання економічних процесів на різних рівнях, і зміна підходу до економічної моделі загалом. Також об'єктом дослідження інституціонального напрямку є пошук інвестиційної діяльності як основного чинника досягнення визначеної мети, що забезпечується зростанням

рівня реальних доходів суб'єктів економічної діяльності в країні, ступенем доступності та вартістю кредитних ресурсів, розвитком фондового ринку, стабільністю ситуації на валютному, грошовому та товарному ринках країни. Необхідність аналізу наявного інструментарію бюджетно-податкового та грошово-кредитного регулювання динаміки економічного розвитку країни, визначення на його основі шляхів і напрямів покращення їх впливу на структуру національної економічної системи обумовлюють актуальність дослідження в інституціональному розрізі економічної структури [10].

Висновки. З наведеного вище можна констатувати, що основними результатами структурних змін є: а) структурні зміни в аграрному виробництві основних видів продукції за роки трансформацій відбулися у бік менш ефективної категорії виробників — господарств населення; б) реформи, які не сприяли соціально-економічному зростанню, слід вважати незавершеними. Оцінюючи результати трансформацій, варто наголосити на необхідності впровадження концепції подальшої реструктуризації аграрної сфери, яка буде базуватися на таких принципах: системності, сумісності складових та їх зосередженості на досягненні завдань реструктуризації; науковості і обґрунтованості; безперервності і надійності; плановірності; досконалості інформаційного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гойчук О.І. Продовольча безпека: теорія, методологія, проблеми: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.07.02 / Миколаївський держ. аграрний ун-т. Миколаїв, 2004. 32 с.
2. Руженський М.М. Формування економічних інститутів ринкового типу в аграрній економіці: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01 / Київ. нац. екон. ун-т. К., 2004. 18 с.
3. Лопатинський Ю.М. Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади. Чернівці: Рута, 2006. 344 с.
4. Усюк Т.В. Інституційні аспекти розвитку сільського підприємництва: теоретико-методологічний підхід // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету. 2011. № 1 (28) т. 2. С. 41–48.
5. Киристюк С.В. Нові виклики для аграрного сектора у світлі формування зони вільної торгівлі Україна-ЄС // Економіка і прогнозування. 2010. № 1. С. 130–141.
6. Инвестирование в сельское хозяйство ради улучшения будущего [Электронный ресурс] // Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных Наций. Режим доступа: <http://www.fao.org/publications/sofa/ru/>
7. Лопатинський Ю.М. Кифяк В.І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах: монографія. Чернівці 2014. 248 с.
8. Пугачов М.І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін // Економіка АПК. 2017. № 5. С. 12–18.
9. Ільїн В. Конкуренентоспроможність аграрних підприємств: питання методології. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2015. Вип. 4 (63). С. 108–111.
10. Луцков В. Структурна політика: сутність, категорії та функції. Вісник СумДУ. Серія: Економіка. 2012. № 1. С. 141–147.
11. Месель-Веселяк В.Я. Організаційно-економічні умови розвитку аграрного виробництва в Україні // Економіка АПК. 2010. № 9. С. 3–12.

Інформація про авторів

Дребот Оксана Іванівна — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН, завідувач відділу інституціонального забезпечення збалансованого природокористування Інституту агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України (Україна, 03143, м. Київ, вул. Метрологічна, e-mail: drebot_oksana@ukr.net).

Височанська Марія Ярославівна — кандидат економічних наук заступник директора з наукової роботи та інноваційного розвитку Інституту агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України (Україна, 03143, м. Київ, вул. Метрологічна, 12; e-mail: mariya_vysochanska@ukr.net).

Сахарнацька Людмила Іванівна — кандидат економічних наук, викладач Ужгородського національного університету (Україна, 88000 м. Ужгород, пл. Народна, 3; e-mail: ostarpchik81@ukr.net).

O.I. Drebot
doctor of Economic Sciences
Corresponding Member of NAAS
Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS
(Ukraine, Kyiv; e-mail: drebot_oksana@ukr.net)

M.Y. Vysochanskaya
PhD in Economics
Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS
(Ukraine, Kyiv; e-mail: mariya_vysochanska@ukr.net)

L.I. Sakharnatska
PhD in Economics
Uzhhorod National University
(Ukraine, Uzhhorod; e-mail: ostarpchik81@ukr.net)

INSTITUTIONAL SUPPORT FOR TRANSFORMATION FORMS OF AGRARIAN ECONOMY IN UKRAINE

The article analyzes the main indicators of transformation of forms of agrarian economy in Ukraine for the period from 2009-2017. agricultural enterprises and dynamics of foreign trade of Ukraine in agricultural products. The continuation of this trend is an important aspect for guaranteeing the country's food security and competitive conditions in the future. It has been determined that agricultural associations can serve as an institutional development trajectory, with an increasing tendency towards institutional integration in the agrarian sector and about a hundred associations at different levels have been formed to date. A certain number of associations and unadjusted cooperation between them cause undue influence on agricultural policy. Institutions of transformational forms of agrarian economy of today are substantiated. It has been proved that the development of institutional support for agricultural sector enterprises should be comprehensive in the areas.

Keywords: institutional support, agrarian sector, competitiveness, gross output, level of profitability, agricultural enterprises, agrarian policy.

REFERENCES

1. Gojchuk, O.I. (2004). Prodovol'cha bezpeka: teoriya, metodologija, problem [Food security: theory, methodology, problems]. Extended abstract of Doctor's thesis. Mykolayiv. (In Ukr.)
2. Ruzhensky, M.M. (2004). Formuvannja ekonomichnyh instytutiv rynkovogo typu v agrarnij ekonomici [Formation of market economy type institutions in agrarian economy]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv. (In Ukr.)
3. Lopatinsky, Yu.M. (2006). Transformacija agrarnogo sektora: instytucional'ni zasady [Transformation of the agrarian sector: institutional framework]. Chernivtsi: Ruta. 334. (In Ukr.)
4. Vseuk, T.V. (2011). Instytucijni aspekty rozvytku sil'skogo pidpryjemnytva: teoretyko-metodologichnyj pidhid [Institutional aspects of rural entrepreneurship development: a theoretical and methodological approach]. *Visnyk Zhytomyrs'kogo nacional'nogo agroekologichnogo universytetu [Bulletin of Zhytomyr National Agro-Ecological University]*, 1 (28) Vol. 2. 41–48. (In Ukr.)
5. Kirizyuk, S.V. (2010). Novi vyklyky dlja agrarnogo sektora u svitli formuvannja zony vil'noi' torgivli Ukrai'na-JeS. [New challenges for the agrarian sector in light of the formation of the Ukraine-EU Free Trade Area]. *Economics and forecasting [Ekonomika i prognozuvannja]*, 1. 130–141. (In Ukr.)

6. Investirovanie v sel'skoe hozjajstvo radi uluchsheniya budushhego. Prodoval'stvennaja i sel'sko-hozjajstvennaja organizacija Obedinennyh Nacij [Investing in agriculture for the betterment of the future The United Nations Food and Agriculture Organization]. Retrieved from: <http://www.fao.org/publications/sofa/ru/>
7. Lopatinsky, Yu.M. & Kifyak, V.I. (2014). *Rozvytok agrarnogo sektora nacional'noi' ekonomiky na instyucijnyh zasadah* [Development of the agricultural sector of the national economy on an institutional basis]. Chernivci. 248. (In Ukr.)
8. Pugachev, M.I. (2017). Agrarnyj sektor ekonomiky Ukrai'ny v umovah instyucijnyh zmin. [Agrarian sector of the Ukrainian economy in the context of institutional changes]. *Ekonomika APK* [APK Economy], 5. 12–18. (In Ukr.)
9. Ilyin, V. (2015). Konkurentospromozhnist' agrarnyh pidprijemstv: pytannja metodologii' [Competitiveness of agricultural enterprises: methodology issues]. *Visnyk Sums'kogo nacional'nogo agrarnogo universytetu* [Bulletin of Sumy National Agrarian University], 4 (63). 108–111. (In Ukr.)
10. Lutsk, V. (2012). Strukturna polityka: sutnist', kategorii' ta funkcii'. [Structural policy: nature, categories and functions]. *Visnyk SumDU* [SSU Bulletin], 1. 141–147. (In Ukr.)
11. Mesel-Veselyak, V.Ya. (2010), Organizacijno-ekonomichni umovy rozvytku agrarnogo vyrobnyctva v Ukrai'ni [Organizational and economic conditions of development of agrarian production in Ukraine]. *Ekonomika APK* [APK Economy], 9. 3–12. (In Ukr.)

Authors

Drebot Oksana Ivanovna — Doctor of Economic Sciences, Corresponding Member of NAAS, Head of the Department of Institutional Assurance for Balanced Environmental Management, Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS (Ukraine, 03143, Kyiv, 12 Metrologichna St.; e-mail: drebot_oksana@ukr.net).

Vysochanskaya Mariya Yaroslavivna — PhD in Economics, Deputy Director for Research and Innovative Development, Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS (Ukraine, 03143, Kyiv, 12 Metrologichna St.; e-mail: mariya_vysochanska@ukr.net).

Sakharnatska Liudmyla Ivanovna — PhD in Economics, teacher Uzhhorod National University (Ukraine, 88000, Uzhhorod, 3 Narodna St.; e-mail: ostepchik81@ukr.net).

НОВИНИ НОВИНИ

НОВИНИ • НОВИНИ • НОВИНИ

ЗМІНИ КЛІМАТУ: В УКРАЇНІ ТЕМПЕРАТУРА РОСТЕ НАДЗВИЧАЙНО ШВИДКО

«Зміни клімату впливають абсолютно на всі сфери людської життєдіяльності і будуть далі впливати найближчі декілька десятиліть. Починаючи від будівництва, інфраструктури, сільського господарства, енергетики, транспорту і таке інше. Мало того, що ці зміни впливають на здоров'я та життя людини, вони впливають на бідність, на міграційні процеси, на соціальні зміни. І сьогодні лідери світу порушують цю проблему на найвищих рівнях ... І Україна серед таких країн», — сказав Семерак. Він зазначив, що Україна була серед перших країн, які ратифікували Паризьку угоду. За його словами, це є основним документом, який покликаний боротися та адаптуватися до змін клімату. На виконання цього документа український уряд розробив декілька концептуальних причин, галузеві стратегії. Але, на жаль, Україна перебуває тільки на початку усвідомлення та вжиття якихось заходів. «Сьогодні науковці кажуть, що найближчі декілька десятиліть, навіть якщо ми робитимемо правильні та швидкі кроки, ми все одно будемо відчувати ці зміни, бо вони є інертними з однієї сторони. З іншої сторони, це свідчить про необхідність термінових рішень», — сказав міністр екології.

Семерак зауважив, що дуже важливо бути готовим до кліматичних змін та розуміти, на що можна очікувати, як до цих змін готуватися. За його словами, розуміючи, що на нас очікує, ми зможемо адекватно підготувати господарство, свою поведінку та здоров'я, бо якщо бути просто пасивним спостерігачем, то ці зміни можуть нас застати зненацька, і це може мати дуже серйозні наслідки.